

Het Studentenpact is tot stand gekomen op initiatief van regeringscommissaris Mariëtte Hamer.

AUGUSTUS 2023

STUDENTENPACT

STUDENTENPACT
seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld

Seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld

Een actiegerichte aanpak van studenten voor
positieve seksualiteit in het studentenleven

VOORWOORD

Mariëtte Hamer

REGERINGSCOMMISSARIS
SEKSUEEL GRENDOVERSCHRIJDEND GEDRAG
EN SEKSUEEL GEWELD

Uit recent onderzoek van de universiteiten van Leiden, Delft, Rotterdam en Maastricht blijkt dat twee op de drie studenten te maken heeft gehad met seksueel grensoverschrijdend gedrag tijdens de studententijd. Eén op de tien vrouwelijke studenten heeft tijdens de studententijd een verkrachting meegemaakt (Amnesty International en I&O Research, juni 2021).

Steeds opnieuw raken de cijfers ons diep. Omdat we weten wat de enorme impact is van een ervaring met seksueel grensoverschrijdend gedrag, groot of klein, je draagt het de rest van je leven met je mee. Zeker wanneer je het meemaakt in een periode waarin je jezelf ontwikkelt en leert kennen, op sociaal, emotioneel en seksueel gebied: je studententijd. Een tijd waarin je je vrij wilt voelen om te experimenteren, grenzen op te zoeken en misschien wel te verleggen.

In het afgelopen jaar is er veel gezegd over grenzen: grenzen die overschreden worden, soms bewust, soms onbewust, soms heel duidelijk strafbaar of normoverschrijdend, soms per persoon verschillend. De eerste stap richting een cultuurverandering is dat we elkaars grenzen leren herkennen, dat we stilstaan bij de manier waarop ons gebaar, onze aanraking of opmerking overkomt op de ander. En dat we deze grenzen vervolgens erkennen en ernaar handelen, door ons gedrag te corrigeren en excuses aan te bieden. Daarnaast moeten we met elkaar praten over de hernieuwde waarden en normen die passen bij een samenleving waarin we op een respectvolle en gelijkwaardige manier met elkaar omgaan, ongeacht machtsverhoudingen, gender(identiteit) of seksuele voorkeuren.

Dat betekent niet dat we niets meer mogen, dat we geen fouten meer mogen maken en niet meer mogen experimenteren. Vanuit een veilige en gelijkwaardige basis ontstaat juist extra ruimte om te experimenteren met elkaar. Echte vrijheid is er alleen als we ons veilig voelen.

**“Een ding is zeker:
Niets doen is geen optie!”**

Jullie kunnen als studenten als geen ander laten zien dat veiligheid en vrijheid samen kunnen gaan en op die manier een bijdrage leveren aan onze hernieuwde waarden en normen. De hechte band die jullie met elkaar hebben, de verbintenissen die jullie aangaan, binnen een vereniging of daarbuiten, vormen een hele sterke basis voor gelijkwaardige omgangsvormen.

Vol trots en zeer hoopvol kondig ik het Studentenpact aan. Een actiegericht aanpak waar een zeer gemotiveerde groep studenten, van verschillende studentenorganisaties van het mbo, hbo en wo, hard aan gewerkt heeft de afgelopen periode. Alle facetten van de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag en de gewenste cultuurverandering worden opeenvolgend op een concrete toepasbare manier belicht, onderverdeeld in vijf onderwerpen: bewustwording, gedrag, meldingen & klachten, maatregelen en hulpverlening. Het is een pact geworden waar iedere studentenorganisatie voor mbo'ers, hbo'ers en wo'ers direct mee aan de slag kan en dat iedere student kan inspireren en aanzetten tot actie. Een pact dat niet alleen een cultuurverandering in het studentenleven in gang kan zetten, maar hopelijk ook door zal werken in bedrijven en organisaties, de plekken waar jullie na je studententijd aan de slag gaan. Een pact dat geschreven is met daadkracht en vanuit positiviteit, niet alleen gefocust op wat moet, maar vooral ook op wat kan. Een ding is zeker: Niets doen is geen optie!

Mariëtte Hamer,
Regeringscommissaris seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld

INHOUDSOPGAVE

Checklist	5
Inleiding	6
Actieplan	
1. Bewustwording	8
2. Gedrag	12
3. Meldingen en klachten	16
4. Maatregelen	21
5. Hulpverlening	24
6. Overkoepelende actiepunten	27
7. Een oproep aan onderwijsinstellingen en gemeenten	29
Contactenlijst	31
Schrijvers van het pact	
Professionals	
Extra informatie	

Actiepunt voor studenten

Actiepunt voor studentenorganisaties

Actiepunt voor onderwijsinstellingen

Actiepunt voor gemeenten

Onder de term 'studentenorganisaties' vallen alle studie- en studentenverenigingen, studentensportbonden, clubs en initiatieven, evenals groepen en overkoepelende organisaties die de belangen van studenten op mbo-, hbo- en wo-niveau behartigen.

CHECKLIST

VOOR STUDENTENORGANISATIES EN STUDENTEN

OVERKOEPELENDE ACTIEPUNTEN

- Wees je bewust van de rol van taal
- Doe mee met bestaande campagnes over seksueel grensoverschrijdend gedrag
- Ontwikkel nieuwe campagnes
- Benut bestaand aanbod zoals trainingen, workshops en interventietechnieken
- Ontwikkel een online platform

BEWUSTWORDING:

- Maak gebruik van interventies om bewustwording te vergroten
- Train studenten in een voorbeeldfunctie om seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld te herkennen en erkennen
- Zet ervaringsdeskundigen in om hun verhaal te delen
- Organiseer terugkerende aandacht voor het onderwerp
- Praat met elkaar over je ervaringen, wensen en grenzen

GEDRAG:

- Stel een gedragscode op en houd deze levend
- Geef het goede voorbeeld
- Vraag consent en check regelmatig in bij de ander
- Maak het normaal om elkaar aan te spreken bij niet-oké gedrag
- Spreek je uit door intentie te bevragen of te checken: Ben je oké?

MELDINGEN EN KLACHTEN:

- Wees voorbereid; van preventie tot aan de nazorg
- Stel een meld- en klachtenprocedure op
- Stel een vertrouwenscontactpersoon aan in studentenorganisaties
- Communiceer regelmatig en op verschillende plekken over de meld- en klachtenprocedure
- Ontwikkel een kwaliteitschecklist binnen je studentenorganisatie

MAATREGELEN:

- Bereid je voor op een melding van een strafbaar feit
- Betrek leden bij het maken van beleid
- Ontwikkel duidelijk beleid en volg deze op
- Betrek experts, win expertise in en maak afspraken
- Houd oog voor de ander en blijf leren

HULPVERLENING:

- Zorg voor begeleiding van vertrouwenscontactpersoon
- Breng hulpverleningsdiensten in kaart in een routekaart
- Actief gebruiken en verspreiden van de routekaart
- Werk samen met bestaande hulpverleningsinstanties
- Verzamel feedback en evalueer

INLEIDING

Veel studenten weten niet waar of bij wie ze moeten aankloppen, wanneer zij seksueel grensoverschrijdend gedrag en/of seksueel geweld meemaken. Door gevoelens van angst schuld of schaamte en een onduidelijke meldstructuur worden veel van hun verhalen niet gedeeld. Zo blijven ze langer dan nodig met hun ervaring zitten. Dit kan ervoor zorgen dat studenten zich eenzaam of somber voelen of te maken krijgen met andere psychische problemen, die onlosmakelijk verbonden zijn met hun studieprestaties, werk en sociale leven, tijdens hun studietijd en daarna.

De enorme impact van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld wordt gevoeld en erkend door velen van ons. Er staan dan ook steeds meer studenten en studentenorganisaties op om het probleem aan te kaarten en aan te pakken. Het feit dat er door studenten zoveel inzet en motivatie wordt getoond, is hoopvol. Er wordt ook al veel gedaan. Zo wordt het samenwerken met, leren van en communiceren met gelijkgestemden, oftewel de 'peer-to-peer' benadering, met succes ingezet. Studenten herkennen zich in elkaars verhalen. Ze voelen zich verbonden en veiliger bij een leeftijdsgenoot die hetzelfde heeft meegemaakt. En er zijn andere mooie en goed werkende initiatieven opgezet, er worden campagnes uitgerold en het gesprek over wensen en grenzen en hoe we wel met elkaar om willen gaan, komt steeds meer op gang. Onderling worden ervaringen uitgewisseld om tot verbeteringen in de aanpak te komen en te werken aan een cultuurverandering waar aandacht is voor elkaars wensen en grenzen.

Tegelijkertijd worstelen studenten om deze initiatieven draaiende te houden. Er is niet altijd de juiste kennis aanwezig, mede door het jaarlijks wisselen van besturen. Om interventies over o.a. bewustwording en gedrag te faciliteren zijn financiële middelen nodig die studentenorganisaties vaak niet hebben. Op dit moment zijn er nog te weinig vaste plekken waar studentenorganisaties op een laagdrempelige manier terecht kunnen voor financiële ondersteuning en waar ze serieus genomen worden. Ook wordt er door veel studenten een te grote afstand ervaren tussen studentenorganisaties en externe instanties zoals onderwijsinstellingen en gemeenten. Negatieve vooroordelen over het studentenleven en -organisaties lijken invloed te hebben op de bereidheid van externe instanties om de initiatieven die bijdragen aan het veranderen van de cultuur (financieel) te ondersteunen. Het is daarom belangrijk dat we laten zien welke stappen we met elkaar zetten om te werken aan een cultuurverandering.

De oproep van Regeringscommissaris Mariëtte Hamer, om als studenten gezamenlijk aan de slag te gaan met de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld, kwam op het juiste moment. Een oproep die wij met beide handen hebben aangegrepen.

'Telkens als ik hem weer zie, voel ik heel veel woede in me opkomen, gevolgd door een huilbui. Mijn avonden zijn niet meer van mij, maar worden overschaduwd door één gebeurtenis.'

STUDENT

Met dit Studententpact, dat tot stand is gekomen met de steun van het team van de Regeringscommissaris, slaan studenten vanuit verschillende delen van het land, van verschillende studentenorganisaties de handen ineen. En we hopen dat in de komende maanden steeds meer studentenorganisaties zich aansluiten.

Het pact is verdeeld in vijf thema's met ieder vijf concrete acties, om seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld in het studentenleven gericht aan te pakken en uiteindelijk zoveel mogelijk te voorkomen.

1. Bewustwording
2. Gedrag
3. Meldingen en klachten
4. Hulpverlening
5. Maatregelen

Als schrijvers van het pact committeren we ons aan de acties die zijn beschreven. Met als gezamenlijk doel: een positieve en veilige seksuele omgeving voor alle studenten.

We roepen alle studentenorganisaties in Nederland op om zich aan te sluiten bij dit Studententpact en de acties met ons verder te brengen. Daarbij vragen we ook onderwijs-instellingen, ministeries en gemeenten om dit initiatief te steunen.

Met elkaar staan we sterker en komen we tot de gelijkwaardige, vrije en veilige cultuur, die hoort en zo goed past bij het studentenleven.

Jullie medestudenten,

GELIJKSPEL.

Regeringscommissaris seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld

Aansluiten kan via de website via
www.studententpact.nl.

De quote in deze inleiding is, net als de andere citaten in het pact, afkomstig van medestudenten. Zij hebben de moed gehad om hun ervaringen met ons te delen.

Om gedrag van studenten en daarmee de cultuur in het studentenleven te kunnen veranderen, is het belangrijk dat we ons bewust zijn van:

- **De vormen en mate waarin seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld voorkomt en de impact ervan;**
- **Wat oorzaken zijn die seksueel grensoverschrijdend gedrag versterken;**
- **Onze rol als bestuurders van studentenorganisaties, in de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag;**
- **Onze rol als studenten, individueel en samen, in het in gang zetten van gedragsverandering en daarmee uiteindelijk een cultuurverandering**

Zoals we allemaal ervaren en Mariëtte Hamer ook onderstreept in haar voorwoord, is je studententijd een belangrijke periode in je leven. Er opent zich een wereld vol mogelijkheden en uitdagingen, vooral op sociaal gebied. Je komt op verschillende manieren in contact met elkaar, tijdens de les, op de campus, bij studentenfeestjes, op sportclubs, etc. In deze verschillende omgevingen en situaties kom je in aanraking met je eigen grenzen en die van een ander. Grenzen kunnen per persoon, moment en situatie verschillend zijn. Over verkrachting, aanranding of het ongevraagd verspreiden van seksueel getint beeldmateriaal bestaat geen discussie, dit zijn strafbare feiten.

Maar er is ook een gebied waarover je twijfelt, wat soms lastig is om ter discussie te stellen. Wat voor jou over de grens is, kan voor de ander oké zijn. Wat voor jou in eerste instantie goed voelt, kan kort daarna toch minder goed voelen. We komen vaak in dit gebied terecht, vooral wanneer het om seksuele omgangsvormen gaat. Experimenteren en afstemmen met elkaar over wensen en grenzen is dan essentieel, voor de ontwikkeling van je seksuele identiteit en bijbehorende omgangsvormen. We zien dat dit nog niet altijd even goed lukt en dat grenzen nog vaak, bewust of onbewust, worden overschreden.

Het is daarom belangrijk om te leren afstemmen over wat wensen en grenzen zijn, van jezelf en de ander. En om meer te weten te komen over de impact van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld. Bewustwording gaat om inzicht krijgen in een situatie. Je kunt pas echt iets veranderen aan een situatie of gevoel, als je weet waar het over gaat en je je bewust bent van de gevolgen. Denk hierbij ook aan de rol van alcohol en drugs, die ervoor kunnen zorgen dat grenzen vervagen of tot extra schaamte of schuldgevoel kunnen leiden wanneer grenzen worden overschreden.

Een effectieve manier om bewustwording te creëren is onder meer door in gesprek te gaan met elkaar. We zien dat veel studenten het belangrijk vinden om het gesprek over seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld te voeren. Deze gesprekken voeren klinkt simpel, maar we merken dat het niet altijd even makkelijk is. Doordat praten over seks en seksualiteit lang een taboe is geweest, hebben velen van ons niet geleerd wat onze seksuele wensen en grenzen zijn en hoe deze te verwoorden. Soms zitten gevoelens van schaamte of angst in de weg.

1. Maak gebruik van interventies om bewustwording te vergroten

Interventies, zoals workshops, spellen of campagnes, hebben als doel het gesprek over seks en seksuele omgang onder studenten open te breken, zodat we, als studenten, bewuster worden van elkaars wensen en grenzen en de impact van het overschrijden van die grenzen.

Bovendien kunnen studenten op diemaniersamenwaarden en normen en gelijkwaardige seksuele omgangsvormen bevragen, herschrijven en deze ook uitdragen, zodat het onderwerp van gesprek blijft. Studentenorganisaties zullen vooraf goed moeten nadenken over hoe ze binnen hun eigen organisatie met elkaar willen omgaan en een gedeelde verantwoordelijkheid voelen om te zorgen voor een respectvolle, gelijkwaardige en open cultuur. Dit doe je door het gezamenlijke doel te benadrukken: het positief veranderen van seksuele omgangsvormen. Dit moet zowel in activiteiten binnen de organisaties als naar buiten toe gebeuren om tot de gewenste cultuuromslag te komen.

Het gaat iedereen aan en iedereen speelt een rol in die verandering. Dit gemeenschappelijke, positieve doel zorgt ervoor dat iedere student zich betrokken voelt en het eigen voordeel ziet om mee te doen aan het gesprek en actief eigen gedrag te veranderen.

Maak afspraken over hoe je met elkaar wil omgaan en spreek elkaar wanneer dit niet gebeurt. Door samen over dit onderwerp te praten kun je een norm stellen die ook preventief kan werken.

TIP

“In de ochtend belde ik 1,5 uur met mijn beste vriendin om uit te leggen wat er die vorige avond gebeurd was: ik was verkracht en 's ochtends probeerde hij het opnieuw. Gelukkig kon ik toen weggkomen. Ik vertelde alles in tranen, ze kalmeerde me en ik voelde me rustiger.”

STUDENT

2. Train studenten in een voorbeeldfunctie om seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld te herkennen en erkennen

Voor studenten in een voorbeeldfunctie, zoals bestuursleden van studentenorganisaties, vertrouwens(contact)personen of studentencoaches, is het extra belangrijk om te investeren in kennis over seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld. Dit kan hen helpen bij het signaleren van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld en handvatten geven hoe ermee om te gaan en hulp bieden bij het nemen van (preventieve maatregelen).

Als je een interventie wil inzetten kun je denken aan een training van GELIJKSPEL.

GELIJKSPEL ondersteunt besturen van studentenorganisaties met bewustwording en handelingsperspectief op het gebied van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld en bij het creëren van beleid.

Vanaf begin 2024 zullen deze trainingen worden aangeboden.

TIP

Er worden op meerdere onderwijsinstellingen trainingen aangeboden en gegeven aan besturen van studentenorganisaties. Zo geeft het UvA trainingen aan Amsterdamse studentenbesturen over seksueel grensoverschrijdend gedrag waarbij besturen onder andere getraind worden in wat seksueel grensoverschrijdend gedrag is en hoe je hiermee kan omgaan.

Check bij mentor, vertrouwenspersoon of studentendecaan van de onderwijsinstellingen in jouw stad hier iets in kunnen betekenen.

TIP

3. Zet ervaringsdeskundigen in om hun verhaal te delen

Persoonlijke ervaringen spelen een belangrijke rol in het bevorderen van bewustwording. Het uitwisselen van verhalen laat zien wat als passend en gewenst gedrag beschouwd wordt. Deze ervaringen zijn waardevol voor zowel studenten die soortgelijke situaties hebben doorgemaakt, als voor omstanders om te leren hoe ze kunnen bijdragen aan hulpverlening.

Ervaringen delen kan bijvoorbeeld door het organiseren van een begeleide bijeenkomst. Als je dit van plan bent is een grondige voorbereiding van essentieel belang. Maak van tevoren duidelijk dat het doel van de bijeenkomst is om gezamenlijk te leren en een open dialoog aan te moedigen. Een ervaringsdeskundige is niet enkel iemand die seksueel grensoverschrijdend gedrag of seksueel geweld heeft ervaren, maar ook iemand die gewend is om daarover te spreken.

Er bestaan ook ervaringsdeskundigen met specifieke training. Het is cruciaal om respect te hebben voor de beleving en de emoties die kunnen worden opgeroepen bij zowel de persoon die zijn of haar verhaal deelt, als bij de luisteraars, en om beiden te beschermen. Dit kan bereikt worden door het gebruik van een 'trigger warning', een voorafgaande waarschuwing die aangeeft wat men kan verwachten. Ook is het belangrijk om een vangnet te bieden, zoals een vertrouwenspersoon die na de bijeenkomst beschikbaar blijft voor degenen die willen napraten of hun eigen ervaringen willen delen.

Wanneer je een bijeenkomst organiseert, is het belangrijk om naast een ervaringsdeskundige een professional op het gebied van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld uit te nodigen. Bereid de bijeenkomst samen met deze professional voor.

4. Organiseer terugkerende aandacht voor het onderwerp

Het is belangrijk om de aandacht voor seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld niet te laten verslappen. Gedrag veranderen en daarmee een cultuurverandering in gang zetten kost tijd. Je wilt elkaar steeds alert houden op de verantwoordelijkheid en de rol die je gezamenlijk hebt in de verandering. Dit kan bijvoorbeeld door het organiseren van een jaarlijkse welzijnsweek of een symposium. Je kunt dan deskundigen uitnodigen om te spreken over het onderwerp. Denk bijvoorbeeld aan een expert op het thema, die vertelt over de impact van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld. Maar ook de kennismakingstijd, de introductieweken en andere ceremoniële momenten kunnen momenten zijn waarop aandacht wordt besteed aan het onderwerp.

Als bestuurder kan je nadenken over het opzetten van een welzijnscommissie. Dit is een commissie van leden die zich inzet om het thema op de agenda te blijven houden. Deze commissie kan verschillende activiteiten organiseren voor leden rondom het thema welzijn en specifiek over seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Voor een inhoudelijke inbreng tijdens een bijeenkomst met ervaringsverhalen of een welzijnsweek kun je denken aan iemand van Slachtofferhulp Nederland, Centrum Seksueel Geweld of een seksuoloog van de Nederlandse Wetenschappelijke Vereniging voor Seksuologen (NVVS).

TIP

5. Praat met elkaar over je ervaringen, wensen en grenzen

Seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld gaat iedereen aan en iedereen speelt een rol in de gewenste cultuurverandering. Iedere student, ook jij, kan een rolmodel zijn door het goede voorbeeld te geven. Dit kun je doen door een gesprek te starten met een medestudent over je persoonlijke ervaringen met seksueel grensoverschrijdend gedrag en jouw wensen en grenzen.

Dit kun je zo groot of klein maken als je wilt. Mocht je een persoonlijke ervaring delen met een ander, geef dan even een 'trigger warning' en/of check in bij de ander of het onderwerp bespreekbaar is. Probeer in je gesprek altijd open en respectvol te reageren op de ander. Je laat dan zien wat je zelf prettig vindt, de ander kan dit gedrag spiegelen.

Side note: In aflevering 3 van de podcast Alles op Tafel van Mariëtte Hamer, waarin zij in gesprek gaat met Joshua Nolet, de zanger van ChefSpecial, over het uitgaansleven, vertelt Joshua over een ervaring die hij had tijdens het uitgaan. Hij was in gesprek met een man, een leuk gesprek, totdat de man (een stuk groter dan hijzelf) zijn hand ineens vrij krachtig op zijn been legde. De man wilde hem blijkbaar versieren, wat hij niet had zien aankomen. Hij voelde ineens heel erg het fysieke verschil tussen hem en de man, waardoor het kleine handgebaar bedreigd voelde. Hij besprak dit vervolgens met zijn band. Dit is een voorbeeld van hoe je dit soort ervaringen kunt delen om elkaar bewust te maken van gedrag tijdens het flirten of verleiden en de impact daarvan.

GEDRAG

Bewustwording en gedragsverandering samen leiden uiteindelijk tot de cultuurverandering die we voor ogen hebben in het studentenleven. Als studenten willen we voelen en ervaren dat we gelijkwaardig zijn en respectvol naar elkaar. We willen naar een omgeving waarin we veilig en vrij kunnen experimenteren, waarin je ook de vrijheid voelt om je los te maken van de groepsdruk en elkaar aanspreken als normaal wordt ervaren. Wat we met elkaar leren en ervaren tijdens onze studententijd, nemen we mee naar de organisaties waarin we straks werkzaam zijn. Wij kunnen laten zien welke omgangsvormen en manieren van leidinggeven horen bij gelijkwaardigheid en respectvol met elkaar omgaan.

Studenten ervaren soms een drempel om elkaar aan te spreken uit angst voor reacties als “Waar bemoei jij je mee?” of “Wat doe je nou moeilijk?”, omdat het nog niet voldoende genormaliseerd is dit te doen. Een vertrouwde omgeving, waarin je veel mensen kent, kan het soms juist extra lastig maken om iemand aan te spreken, omdat je weet dat je diegene weer tegenkomt bij de volgende borrel. Machtsongelijkheid kan ook drempelverhogend werken, wat bij verenigingen vaker voorkomt, bijvoorbeeld wanneer degene die jouw grens is overgegaan een van de bestuursleden van de vereniging is.

Grenzen zijn bovendien voor iedereen verschillend. Voor omstanders is hierdoor seksueel grensoverschrijdend gedrag niet altijd direct te herkennen. Omstanders willen vaak juist graag ingrijpen en een ander helpen, alleen weten ze niet altijd hoe. Ze zullen dit vaker en sneller doen als ze weten wat te zeggen, op welk moment en tegen wie. Het is daarnaast belangrijk dat we durven aangeven wanneer onze eigen grenzen overschreden worden en dat we de grenzen van een ander herkennen, erkennen en weten hoe je kunt ingrijpen of je uitspreken wanneer je getuige bent van seksueel grensoverschrijdend gedrag of het gevoel hebt dat er iets mis is. Daarnaast moeten we leren hoe te reageren wanneer iemand een ervaring met je deelt, om te voorkomen dat je door ‘victim blaming’ de schaamte en het schuldgevoel juist versterkt.

Het is ook van belang dat we kijken naar gedrag dat tot seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld kan leiden. Dan kan het gaan om seksisme, bijvoorbeeld in de vorm van haantjesgedrag, wie de meeste vrouwen ‘regelt’ of het objectiveren van elkaar.

“Zelfs na het vertellen van wat een jongen mij had aangedaan, begrepen vrienden en vriendinnen niet waarom ik niet gewoon naar huis was gegaan.”

STUDENT

1. Stel een gedragscode op en houd deze levend

Een gedragscode heeft het meeste effect als deze gezamenlijk is opgesteld en breed gesteund en uitgedragen wordt. Bespreek onderling, binnen je bestuur, vereniging of organisatie, welke waarden en omgangsvormen horen bij een veilige, vrije en gelijkwaardige cultuur en hoe je deze kunt vastleggen in normen. Besteed daarbij vooral ook aandacht aan wat juist wel kan, mag en past. En zorg dat je de gedragscode echt gebruikt, toepast en ook regelmatig herziet.

In de [Ben je oké?](#) toolkit van Rutgers staat een voorbeeld van hoe zo'n gedragscode eruit kan zien. Daarnaast kan bij het opstellen van een gedragscode de Landelijke Kamer van Verenigingen (LKV) ook een rol spelen. Zij werken aan een gedragscode voor verenigingsbesturen, waarin onder andere handelingsperspectief wordt geboden voor het omgaan met seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen het studentenleven. Deze verschijnt in 2024.

TIP

2. Geef het goede voorbeeld

Wees je bewust van je eigen gedrag. Denk na over wat je wil uitstralen en de impact die jouw handeling, aanraking of opmerking heeft op een ander. Dit geldt extra voor studenten in een bestuursfunctie. Zij moeten zich bewust zijn van hun hiërarchische positie.

Workshops van bijvoorbeeld GELIJKSPEL kunnen hierbij helpen.

Zoals we in het eerste thema hebben benoemd, is het belangrijk dat studentenorganisaties actief inzetten op bewustwordings- en gedragsinterventies.

TIP

Zorg voor boegbeelden binnen je studentenorganisatie, die een voorbeeldfunctie kunnen vervullen in positief gedrag. Bedenk een leuke manier waarop je een student kunt bevestigen wanneer deze zich positief gedraagt. Dit kan je doen door een compliment te geven aan de ander, waarbij je aangeeft wat je goed vond.

TIP

3. Vraag consent en check regelmatig in bij de ander

Wanneer je overgaat tot intimiteit, kun je afstemmen met de ander door vragen te stellen als: "Ben je oké?", "Voel je je veilig...?", "Wil je ...?" of "Mag ik ...?". Experimenteer met het checken van andermans wensen en grenzen en zoek een manier die voor jou of voor jullie natuurlijk voelt en het beste past. Blijf opmerkzaam in hoe de ander op jou reageert, ook nadat de ander instemming heeft gegeven. Het aangeven van grenzen is voor iedereen verschillend, de een durft dit sneller en makkelijker dan de ander. Wees je ook hierbij bewust van de rol van alcohol of andere middelen.

Kijk deze video en praat er met je vrienden of bestuursgenoten over: [Toestemming: zo simpel als thee](#).

TIP

4. Maak het normaal om elkaar aan te spreken bij niet-oké gedrag

Als omstander heb je een belangrijke rol. Wanneer je een situatie waarneemt of ervaart waar (mogelijk) sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag, probeer de situatie dan in te schatten en op een manier in te grijpen die bij jou past. Ook kun je binnen je organisatie bespreken hoe je ongewenst gedrag kunt herkennen en hoe je eventueel samen iemand kunt aanspreken op gedrag. Elkaar aanspreken wordt hierdoor normaler.

De [Ben je oké?-campagne](#) van Rutgers maakt grensoverschrijdend gedrag onder studenten bespreekbaar met communicatiemiddelen die aansluiten op de belevingswereld en de cultuur binnen studentenorganisaties. Met deze materialen kunnen verenigingen de eigen gewenste gedragsnormen/vormen actief uitdragen en bespreekbaar maken onder hun leden.

TIP

Om beter te leren hoe je als omstander kunt handelen kun je de 'omstanderinterventie workshop' van [Fairspace](#) volgen. Zij hanteren de 5 D's die allemaal staan voor een wijze van ingrijpen:

- Direct: Direct reageren op seksueel grensoverschrijdend gedrag door te benoemen wat je ziet gebeuren.
- Delegate: Vragen om assistentie, hulpmiddelen of hulp.
- Delay: Naderhand checken bij degene die iets is overkomen hoe het gaat.
- Distract: Afliden of het moment verstoren.
- Document: De situatie filmen op het moment dat het gebeurt.
Doe dit alleen als het veilig is.

TIP

5. Spreek je uit door intentie te bevragen of te checken: Ben je oké?

We komen allemaal uit verschillende omgevingen waarin mensen zich verschillend gedragen. Wanneer je gaat studeren wordt deze diversiteit aan normen en waarden bij elkaar gebracht. Wat de één als normaal of vriendelijk ervaart, zoals een hand op de schouder leggen, gaat bij de ander een grens over. Dit hoeft echter niet te betekenen dat de intentie van deze persoon verkeerd is. Wanneer je merkt dat iemand gedrag als onprettig ervaart, check dan of diegene zich oké voelt door het te vragen. Let daarbij ook op diens non-verbale communicatie. Soms is het lastig voor iemand om diens behoefte onder woorden te brengen. Als je getuige bent van iets waarvan je denkt dat het niet oké is, is het goed om daar iets over te zeggen. Daarbij kun je ook nieuwsgierigheid tonen naar waarom iemand iets doet, oftewel de intentie van het gedrag.

Check, begrensd en nodig uit. Als je ziet dat iemand iets niet prettig vindt, check dit en vraag je: 'Ben je oke?' Dan kan je vervolgens reageren met: 'Ik vind het niet oké dat je diegene aanraakt, want ik zie dat het als onprettig wordt ervaren...', en je zegt er achteraan: 'Ik ben benieuwd waar het vandaan komt dat je het op deze manier doet...' Daarmee bied je ruimte voor een open gesprek.

TIP

Oefen in je vriendengroep of sportteam met het voeren van de gesprekken.

Het kan namelijk best spannend zijn om het gesprek aan te gaan. Door het te oefenen en te herhalen wordt het steeds makkelijker om in te checken bij de ander, iemand aan te spreken of te bevragen.

TIP

3

MELDINGEN EN KLACHTEN

In dit thema gaat het over het proces van signalering van seksueel grensoverschrijdend gedrag of seksueel geweld en het informeren over, afhandelen en/of oplossen van het gedrag. We maken een onderscheid tussen melden en een klacht indienen.

- MELDING:** Iemand spreekt zich gericht uit over seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen de organisatie. Het maakt daarbij niet uit wie de melding doet en waar die melding wordt gedaan. De persoon die een melding doet, wordt de melder genoemd.
- KLACHT:** Een klacht is een uiting van ontevredenheid over de manier van handelen of het niet handelen van een organisatie, persoon of instelling. Als een organisatie een klachtenregeling heeft ingesteld, dan is er de mogelijkheid om op basis van de melding een formele klacht in te dienen.

Veel studentenorganisaties hebben de afgelopen jaren stappen gezet in het omgaan met meldingen en klachten. Zo zijn er bij veel organisaties vertrouwenscontactpersonen (VCP's) in het leven geroepen, protocollen gemaakt en kan er gebruikgemaakt worden van professionele hulpverlening. Echter blijkt in de praktijk dat een groot deel studenten, die seksueel grensoverschrijdend gedrag of seksueel geweld hebben meegemaakt, geen melding doen of een klacht indienen. De drempel ligt voor veel slachtoffers nog te hoog. Dit heeft te maken met onder andere schaamte en angst. Daarom is het van belang dat organisaties hun meld- en klachtenprocedures zo laagdrempelig mogelijk maken. Waarbij een uitgangspunt is dat er een oplossing komt, die voor de melder acceptabel is.

Elke studentenorganisatie en onderwijsinstelling heeft een andere meld- en klachtenprocedure, dit maakt het soms ingewikkeld voor een student om de juiste route tot hulp te vinden. Organisaties variëren in het aantal vertrouwenspersonen, meldpunten - intern of extern -, en de mate van transparantie over het gehele proces. Een ander probleem is de onbekendheid van meld- en klachtenprocedures onder studenten. Hierbij komt ook dat degene die meldt het vertrouwen moet hebben dat diens melding goed wordt afgehandeld. Hier schuurt het soms. De melder verliest vaak regie over het eigen verhaal, wordt niet altijd geloofd of serieus genomen en in sommige gevallen zelfs het zwijgen opgelegd. Dit verhoogt de drempel om te melden.

De 'perfecte procedure' is nog niet gevonden en we kunnen ons ook afvragen of deze wel bestaat. Naast een goed protocol is en blijft het omgaan met meldingen en klachten ook maatwerk. Het delen van kennis en ervaringen tussen studentenorganisaties vinden wij noodzakelijk. Zo komen we als organisaties stapje voor stapje dichterbij de juiste werkwijze.

Voor studentenorganisaties en onderwijsinstellingen is het belangrijk om zicht te krijgen op de inhoud van meldingen die binnenkomen. Dan kunnen ze hun beleid aanpassen en beter begrijpen welke problemen er spelen. Zo kunnen ze studenten die iets naars hebben meegemaakt beter helpen. Ze leren ook hoe ze sensitiever en alerter kunnen worden voor signalen en meldingen. Die gevoeligheid draagt bij aan de gewenste cultuurverandering.

De handreiking die de Regeringscommissaris seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld onlangs heeft gepubliceerd voor organisaties, kan behulpzaam zijn bij het werken aan goede meld- en klachtenprocedures.

TIP

1. Wees voorbereid: van preventie tot aan de nazorg

Het is goed om je te realiseren dat seksueel grensoverschrijdend gedrag ook bij jouw organisatie kan plaatsvinden. Een goede voorbereiding op meldingen zorgt ervoor dat organisaties meldingen snel, deskundig en met vertrouwen kunnen oppakken. Daarnaast draagt de omgang van de melding ook bij aan hoe de melder het incident verwerkt en herstelt. Hierbij zijn de eerste reactie en het geven van erkenning uiterst belangrijk voor het verwerkingsproces.

Het is belangrijk om vooraf na te denken over wat je als studentenorganisatie moet doen, over hoe en wat je deelt over het proces van begin tot het einde, inclusief de nazorg. Dit laatste wordt vaak vergeten, maar dit is ook een belangrijk onderdeel in het proces van degene die iets heeft meegemaakt. Kortom, neem degene die een melding doet serieus en neem diegene mee in de processtappen, zo zijn de verwachtingen duidelijk voor alle partijen.

Om je voor te bereiden in hoe je iemand kan steunen wordt er op de website van [Centrum Seksueel Geweld](#) tips gegeven over iemand steunen na seksueel geweld.

TIP

Om het gesprek met de melder goed te voeren, kan het helpen om een checklist op te stellen die houvast geeft aan hoe je dit gesprek kan voeren. Je kunt aan de volgende punten denken:

- Vraag de melder waar zij/hij/hen af wil spreken. Houd hierbij rekening dat het op een rustige plek is waar je niet gestoord kan worden.
- Neem de tijd voor het gesprek.
- Leg je telefoon weg en zet op stil.

TIP

Wil je goed reageren als iemand je vertelt over diens ervaring van seksueel grensoverschrijdend gedrag of seksueel geweld? De gesprekstips [#MeToo etiquette](#) geeft concrete gesprekstips voor het voeren van een gesprek over seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld.

TIP

Leef je in in de mogelijke gevolgen van seksueel grensoverschrijdend gedrag voor degene die het overkomt. Bijvoorbeeld door het organiseren van een bijeenkomst waar ervaringsdeskundigen en professionals spreken.

TIP

2. Stel een meld- en klachtenprocedure op

Nadat je met je organisatie hebt nagedacht over wat je belangrijk vindt in een meldproces stel je een meld- en klachtenprocedure op. In een meld- en klachtenprocedure staan duidelijke afspraken over hoe je omgaat met meldingen en klachten. Er staat in wat melders en betrokkenen kunnen verwachten, wat de verschillende rollen en verantwoordelijkheden zijn en wat deze betekenen. Ook staat in je meld- en klachtenprocedure wat de verschillende keuzes zijn voor mensen met een ervaring van seksueel grensoverschrijdend gedrag en wat de gevolgen zijn van deze keuzes. Het opstellen van een meld- en klachtenprocedure biedt duidelijkheid en maakt het mogelijk om meldingen en klachten sneller op te pakken en een melder en de andere betrokkenen verder te helpen.

Voor meer informatie verwijzen we ook naar Fase 0: Wees voorbereid op een melding uit de [Handreiking Meldingen van seksueel grensoverschrijdend gedrag op de werkvloer](#) en de [Wegwijzer Vertrouwenspersoon](#) van TNO waarin de rol van de vertrouwenspersoon wordt uitgelegd.

TIP

Vraag hulp aan experts om te ondersteunen bij het opstellen van de meld- en klachtenprocedure. Denk hierbij aan de juridische afdeling van een onderwijsinstelling die kan meedenken over de wettelijke verplichtingen en wat dit voor je organisatie betekent.

TIP

Bespreek de casus met een andere VCP wanneer er een melding binnenkomt (mits toestemming van de melder), dit heet intervisie. Dit doe je om als VCP geen secundair trauma op te lopen. Daarnaast kan de andere VCP ook helpen met het meedenken over mogelijke oplossingen of vervolgstappen voor de melder

TIP

3. Stel een vertrouwens(contact)persoon aan

De VCP is laagdrempelig en is vaak het eerste aanspreekpunt voor iedereen die een vraag heeft over of te maken heeft met grensoverschrijdend gedrag. Deze biedt een luisterend oor, kan onderzoeken wat de melder wil en informeert de melder wat die kan verwachten van eventuele vervolgstappen. De VCP kan ook doorverwijzen naar geschikte (professionele) hulp. Daarnaast adviseert deze de organisatie om preventieve maatregelen te nemen. De VCP informeert de melder in het eerste gesprek over wat diens rol is. Het is mooi als een VCP lichte meldingen tot een goed einde kan brengen. Met lichte incidenten bedoelen we gebeurtenissen waarbij iets mis gaat en waarbij de ander weinig tot geen schade oploopt.

Voor de vertrouwenscontactpersoon hebben we een aantal criteria opgesteld:

Is een gelijke

De VCP kan aansluiten bij de studenten en is op de hoogte van wat er speelt in het leven van studenten

Heeft kennis over en affiniteit met het onderwerp (seksueel) grensoverschrijdend gedrag

Kan door deze kennis studenten goed te woord staan over seksueel grensoverschrijdend gedrag

Is onafhankelijk

Heeft geen rol in het bestuur van de organisatie

Is zichtbaar

Is toegankelijk voor iedereen en maakt zich kenbaar door een foto te plaatsen bij de namen van de VCP's op de website. Dit werkdrempelverlagend

Is een verbinder

De VCP is op de hoogte van het aanbod op deskundige hulp en is actief in het aangaan van contacten binnen en buiten de organisatie

Kent de meld- en klachtprocedure

Kan de melder, betrokkenen of beschuldigde informeren over de procedures en mogelijk vervolgstappen of begeleiden naar een vertrouwenspersoon (dit kan een externe professionele vertrouwenspersoon zijn die een studentenorganisatie heeft ingehuurd).

Het is voor melders fijn wanneer een organisatie meerdere vertrouwenspersonen heeft die van elkaar verschillen. Zo kun je je wenden tot iemand waarbij je je veilig voelt.

Er is een duidelijk verschil in de functie van VCP en de vertrouwenspersoon. Een van de belangrijkste verschillen is dat de vertrouwenspersoon gecertificeerd is en een geaccrediteerde opleiding heeft gevolgd door bijvoorbeeld de Landelijke Vereniging van Vertrouwenspersonen.

Daarnaast begeleidt de vertrouwenspersoon een melder of beschuldigde vaak voor langere tijd. Een VCP heeft kortdurend contact en is vooral gericht op het doorverwijzen naar passende professionals. Daarnaast kan een vertrouwenspersoon ook mee gaan naar bijvoorbeeld de politie.

LET OP: de vertrouwenspersoon kan niet de melder als de beschuldigde tegelijk begeleiden! Dit zorgt voor rolverwarring. Daarnaast is de VCP geen mediator.

4. Communiceer regelmatig en op verschillende plekken over de meld- en klachtenprocedure

Studentenorganisaties zullen bij de start van een collegejaar studenten goed moeten informeren over de meld- en klachtenprocedure en deze vindbaar moeten maken. Op die manier weet iedere student waar die terecht kan en zullen studenten eerder hun incident melden. De informatie moet ook makkelijk vindbaar zijn op de fysieke locaties en online platformen van de studentenorganisatie. Studentenorganisaties kunnen daarnaast de meld- en klachtprocedure ook op hun ledenwebsite of social media kanalen plaatsen. Het communiceren over de meld- en klachtenprocedure kan een vast onderdeel zijn van de introductieweken. Daarnaast kan er ook gedacht worden aan een campagne om de meld- en klachtenprocedure bekend te maken.

Laat je inspireren: de Universiteit van Amsterdam (UvA) heeft een bewustwordingscampagne opgezet over sociale veiligheid genaamd '[Oog voor elkaar](#)'.

TIP

5. Ontwikkel een kwaliteitschecklist voor de meld- en klachtenprocedure

Als studentenorganisatie toon je met een kwaliteitschecklist aan dat je meldingen en klachten serieus neemt. In deze checklist staan aanbevelingen en richtlijnen beschreven die waarborgen dat meldingen en klachten goed worden afgehandeld. Begin binnen je organisatie met het bespreken van wat jullie hierin belangrijk vinden. Dit gesprek is essentieel om de basisregels vast te stellen. Leg vervolgens de richtlijnen en aanbevelingen vast en maak concrete afspraken over hoe jullie deze standaarden zullen naleven.

Als bestuurder met dit thema in je portefeuille neem je een voortrekkersrol. Het is aan te raden dit aan het begin van het studiejaar direct op te starten of aan te scherpen. Hiermee weet de studentenorganisatie waar ze aan moet voldoen en kan ze snel pijnpunten identificeren om gerichte verbeteringen door te voeren. De kwaliteitschecklist laat aan leden zien dat meldingen en klachten serieus worden genomen. Waardoor leden sneller zullen melden en vertrouwen krijgen in de procedure.

Een keurmerk voor studentenorganisaties zou een manier kunnen zijn om in de toekomst een meer eenduidig beeld te krijgen van wat nodig is voor een sociaal veilige studentenvereniging.

TIP

Een keurmerk voor studentenorganisaties zou een manier kunnen zijn om in de toekomst een meer eenduidig beeld te krijgen van wat nodig is voor een sociaal veilige studentenvereniging.

4

MAATREGELLEN

Wanneer er sprake is van een geval van seksueel grensoverschrijdend gedrag of seksueel geweld binnen een studentenorganisatie is het belangrijk dat de organisatie daar gevolg aan geeft als de melder dat wil. Voorop staat dat bij (het vermoeden van) een strafbaar feit aangifte doen prioriteit heeft. Als er geen strafbaar feit speelt, maar wel sprake is van normoverschrijdend gedrag, dat bijvoorbeeld in strijd is met de gedragscode van de vereniging, kan een studentenorganisatie een interne maatregel opleggen. Deze kan variëren van een informeel gesprek over de gebeurtenis, een officiële waarschuwing, (tijdelijke) schorsing of verwijdering of beëindiging van het lidmaatschap van de betreffende studentenorganisatie. De maatregelen richten zich op het beschermen van slachtoffers, het bevorderen van een veilige omgeving voor alle studenten en het stoppen en bestraffen van plegers.

LET OP! Wanneer er een vermoeden is van een strafbaar feit is het belangrijk, indien mogelijk, stimuleer de melder om aangifte te doen en schakel met een professional, zoals een vertrouwenspersoon of jurist die met je mee kan denken over de vervolgstappen.

Studentenorganisaties geven aan dat ze tegen verschillende problemen aanlopen bij het opleggen van een maatregel wanneer het gaat om seksueel grensoverschrijdend gedrag. Vooral in situaties die zich in het 'grijze gebied' bevinden. Hiermee worden situaties bedoeld waarin niet direct duidelijk is wat wel en niet kan of wat wel en niet wordt geaccepteerd. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren bij verbaal seksueel grensoverschrijdend gedrag of ongewenst fysiek contact.

Daarbij worden er een aantal belangrijke knelpunten genoemd:

- Studentenorganisaties geven aan te worstelen met het afbakenen van hun verantwoordelijkheid: tot waar reikt deze en hoe doen we recht aan degene die iets is aangedaan en aan de betrokkene(n)?
- Besturen vinden het lastig om een interne maatregel op te leggen als er onvoldoende hard bewijs is in situaties tussen twee personen waar geen beelden van zijn of getuigen bij zijn (geweest). Dit maakt het lastig om de beschuldigingen te verifiëren. Dit kan leiden tot een impasse. Waardoor het kan zijn dat de melder zich niet gehoord en serieus genomen voelt en een volgende keer zich niet meer meldt.
- Veel studentenorganisaties voelen een grote verantwoordelijkheid om het goede te doen en willen de melder helpen, alleen weten ze niet altijd hoe of hebben ze de expertise niet in huis. Dit kan leiden tot een gevoel van machteloosheid en frustratie binnen studentenorganisaties.

Net als in het vorige hoofdstuk onderstrepen we hier het belang van de samenwerking met experts en externe partijen. Belangrijk bij dit thema is om vooraf te benoemen dat elke situatie anders is en vraagt om maatwerk. Dit maakt het complex om een eenduidig beleid op te stellen. Daarnaast heeft elke organisatie zijn eigen structuren en cultuur. We adviseren hier vooral om als organisatie met elkaar en met experts het gesprek te voeren, preventief, zodat je zo goed mogelijk voorbereid bent. Op dit moment wordt er door verschillende organisaties gewerkt aan een sanctiebeleid/protocol.

ACTIEPUNTEN

Hieronder staan vijf actiepunten die ondersteunen bij het opstellen van maatregelen.

“Nog steeds durf ik niet naar een feestje te gaan, omdat ik vermoed dat hij er misschien ook is.”

STUDENT

1. Bereid je voor op een melding van een strafbaar feit

Zorg ervoor dat er binnen de studentenorganisatie een duidelijk protocol bestaat voor het afhandelen van meldingen wanneer het mogelijk gaat om een strafbaar feit. Het is hierbij van belang dat degene die de melding doet gestimuleerd wordt om aangifte te doen of melding te maken bij de politie.

Zorg dat je als organisatie bekend bent met wat strafbaar is en dat je weet hoe je kunt doorverwijzen naar de (zedes)politie. Bewaak de privacy van melder en overige betrokkenen. Houd, indien mogelijk en gewenst, rekening met de vertrouwelijkheid van de melding, om eventuele reputatieschade en/of stigmatisering te voorkomen.

2. Betrek leden bij het opstellen van maatregelenbeleid

Het maken van afspraken heeft het meeste effect als deze met elkaar worden opgesteld en breed gesteund en uitgedragen wordt. Bespreek de afspraken binnen je organisatie. En zorg dat je deze afspraken naleeft en regelmatig met elkaar evalueert en bijstelt waar nodig. Denk ook na over hoe je het beleid eerlijk, integer en veilig kan uitvoeren. Stel dat er een melding binnenkomt van een goede vriend, dan moet er worden afgesproken dat deze zaak naar een ander gaat om te zorgen voor een onpartijdige afhandeling.

Zoek contact met [De Delftse Studentenbond](#). Ze hebben een beleid ontwikkeld dat kan dienen als voorbeeld. De Delftse Studentenbond geeft aan dat het belangrijk is om je beleid regelmatig te evalueren en bij te stellen waar nodig om de richtlijnen up to date te houden. Dit zullen ze zelf binnenkort doen.

TIP

Het is aan te raden om onderwijsinstellingen mee te nemen in je beleid, zodat ze kunnen ondersteunen. Hiermee kan je mogelijk ook sancties als het intrekken van bestuursbeurzen en verbod op deelname aan officiële activiteiten van de onderwijsinstelling voorkomen, omdat je vooraf afspraken maakt.

TIP

Een aantal criteria zijn belangrijk bij het opstellen van je maatregelenbeleid:

- Houd oog voor de melder en zet diens behoefte centraal. Het belangrijkste is dat de melder zich veilig voelt.
- Bij het overgaan naar een maatregel betekent dit niet dat de melder de maatregel bepaalt, dit moet vooraf ook duidelijk worden gemaakt aan de melder. Zo voorkom je teleurstellingen. Vervolgens kan je met de melder de vervolgstappen bespreken en wat de melder kan verwachten.
- Een intern onderzoek vindt altijd plaats, om tot een besluitvorming te komen. Ook voordat eventuele voorlopige sancties worden opgelegd. Een dergelijk onderzoek kan gesprek inhouden, maar afhankelijk van het incident kan er uitgebreider onderzoek gedaan worden om een zo goed mogelijk beeld te krijgen.
- Om goed onderzoek uit te voeren is onafhankelijkheid van de onderzoekers belangrijk. Bespreek vooraf wat dit voor je organisatie betekent.

3. Documenteer wie wat doet bij een melding

Documenteer wie wat doet bij een melding, zodat je later altijd kunt nagaan wat er mee is gebeurd (ook voor volgende besturen).

4. Betrek experts en win expertise in

Betrek tijdig de juiste deskundigen. Dit kan ook als preventie om je organisatie goed voor te bereiden en te informeren en op meerdere momenten. Organiseer ledenbijeenkomsten waar je een deskundige kan laten spreken over diens werkveld. Dit kan je als bestuur samen met de deskundigen voorbereiden.

Maak duidelijke afspraken en procedures op voor het overdragen van gevallen van verkrachting of aanranding aan de bevoegde autoriteiten, zoals de politie. Zorg ervoor dat er een onmiddellijke overdracht plaatsvindt, zodat er een professioneel onderzoek kan worden uitgevoerd en het juridische proces kan worden gevolgd.

TIP

5. Houd oog voor de ander en blijf leren

Een melding of klacht van seksueel grensoverschrijdend gedrag of seksueel geweld is ingrijpend, voor alle betrokkenen. Het is belangrijk om daar bij alle stappen in het proces bij stil te staan: wat is de impact voor de melder, de beschuldigde en voor de organisatie? Wat hebben deze mensen van de vereniging nodig aan communicatie en ondersteuning in het proces? Dat is een belangrijk uitgangspunt voor hoe je het beleid inricht.

Om te blijven leren van elke situatie is het goed om het meldproces van begin tot eind na te bespreken en op basis hiervan eventueel wijzigingen te maken in het maatregelenbeleid. Vraag indien nodig hulp van een externe om deze evaluatiegesprekken te begeleiden.

Een aandachtspunt bij deze acties is dat elke organisatie anders werkt en ook ander beleid heeft. Er bestaat op dit moment nog geen algemeen beleid voor studentenorganisaties. Het blijft zoeken naar de werkwijzen die goed aansluiten en we hopen door het gesprek met elkaar te blijven voeren zodat we hier met elkaar vervolgstappen in kunnen maken.

HULPVERLENING

Wanneer je een vervelende of ingrijpende ervaring hebt op het gebied van seksueel geweld, is het prettig als je terecht kunt bij iemand die je de juiste hulp kan bieden. Binnen de meeste onderwijsinstellingen en studentenorganisaties bestaan er plekken waar je terecht kunt. Je kunt bijvoorbeeld naar een studieadviseur of studentendecaan.

Helaas ervaren studenten moeilijkheden rondom de toegankelijkheid van hulpverlening, enerzijds door het gebrek aan aansluiting van hulpverleners in het studentenleven en anderzijds door de lastige vindbaarheid van de verschillende vormen van hulp. Studenten krijgen bovendien regelmatig te maken met 'victim blaming'. Ze krijgen bijvoorbeeld vragen over hun alcoholinname of worden bekritiseerd op de door hen gemaakte keuzes. Daarnaast heeft niet iedere hulpverlener die met studenten werkt kennis van seksueel grensoverschrijdend gedrag en/of seksueel geweld. Het ontbreken van deze kennis kan 'victim blaming' in de hand werken.

Weinig studenten weten de weg naar passende hulp te vinden. Ze weten bijvoorbeeld niet waar ze op korte termijn terecht kunnen, welke zorg wel of niet verzekerd wordt en of en zo ja hoe hun anonimiteit wordt gewaarborgd.

Een extra aandachtspunt is de toegang tot hulp voor internationale studenten. Zij hebben vaak een kleiner sociaal netwerk, spreken niet altijd de Nederlands en beschikken over weinig tot geen kennis van het Nederlandse zorgstelsel. Dit maakt het voor hen extra moeilijk om tijdig passende hulp te krijgen.

"Maar hoeveel had je dan gedronken..?"

- Hulpverlener naar een student die hulp zocht na seksueel grensoverschrijdend gedrag.

HULPVERLENER

1. Zorg voor begeleiding van de vertrouwenscontactpersoon

Het is belangrijk dat de VCP de juiste hulp en ondersteuning krijgt bij het uitvoeren van hun rol binnen de studentenorganisatie en dat die de ruimte krijgen om onafhankelijk te kunnen handelen.

Met ondersteuning kan gedacht worden aan:

- Vaste intervisiemomenten in het jaar samen met andere VCP's, die begeleid worden door professionele vertrouwenspersonen; moeilijke situaties kunnen daar anoniem worden besproken, met als doel om van en met elkaar te leren, steun te ontvangen van elkaar en best practices te delen.
- Het toewijzen van een mentor aan de VCP met ervaring op het gebied van het studentenleven en het thema seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld; een mentor kan als klankbord dienen. De mentor kan een professionele vertrouwenspersoon zijn die is ingehuurd of een studentenpsycholoog van een betrokken onderwijsinstelling.
- Terugkomdagen om deskundigheid te bevorderen; er kunnen vaste terugkomdagen worden georganiseerd waarbij een thema wordt uitgelicht. VCP's organiseren dit met elkaar. Er kan een deskundige worden uitgenodigd om te spreken over een onderwerp.

2. Breng hulpverleningsdiensten in beeld op een routekaart

Om de drempel om hulp te zoeken zo laag mogelijk te maken, is het handig om goed duidelijk te maken waar je terecht kunt voor hulp. Dit kan je doen door het maken van een routekaart. Start met de gegevens van de VCP en de vertrouwenspersoon binnen je organisatie.

Ga vervolgens na hoe de routekaart, ook wel 'sociale kaart', van jullie stad eruit ziet, veel gemeenten hebben dit al in kaart gebracht. Maak de routekaart overzichtelijk en zo compleet en concreet mogelijk. Dit kan je doen door de instanties met contactgegevens van hulpverleners, crisis lijnen en online platforms te beschrijven. Neem ook op welke hulp geld kost, en welke hulp gratis is of vergoed wordt door de verzekeraar.

Instanties zoals Slachtofferhulp Nederland en het Centrum Seksueel Geweld zijn landelijke organisaties die op een routekaart genoemd kunnen worden. Ze bieden gratis en vrijblijvend hulp aan en kunnen door iedereen benaderd kunnen worden. Houd er rekening mee dat het hulpaanbod per gemeente kan verschillen. Een huisarts en/of wijkteam kan studentenorganisaties helpen bij het maken van de kaart.

Een voorbeeld van zo'n lokale, sociale kaart is de [Sociale kaart - Gemeente Amsterdam](#).

TIP

Informeer ook binnen onderwijsinstellingen die betrokken zijn bij je organisatie naar het hulpaanbod. Mogelijk zijn er studentpsychologen en/of -decanen waar je je verhaal kunt doen en die je verder begeleiden naar hulp.

TIP

3. Verspreid de routekaart en gebruik deze actief

Als je de routekaart hebt ontwikkeld wil je deze ook actief gebruiken. Verspreid de routekaart daarom zo breed mogelijk. Denk aan de gemeenschappelijke ruimtes, mailings, op de website van je organisatie, social media en mededelingenborden op de vereniging of in onderwijsinstellingen. De routekaart kan gebruikt worden door de VCP om melders te helpen bij het zoeken van passende hulpverlening. Zorg ervoor dat de routekaart indien nodig ook in het Engels beschikbaar is.

[De Ben je oké? - Hier is het oké toolkit](#) van Rutgers is ontwikkeld voor uitgaansgelegenheden en bevat informatie over hoe je seksueel grensoverschrijdend gedrag kan signaleren en voorkomen.

TIP

4. Werk samen met bestaande hulpverleningsinstanties

Creëer een netwerk van hulpverleningsinstanties met expertise op seksueel welzijn, grensoverschrijdend gedrag en geweld waarnaar je als studentenorganisatie kan doorverwijzen. Door een relatie op te bouwen met instanties in jullie stad, draag je ook bij aan de kennis van lokale hulpverleners over situaties van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld in het studentenleven. Denk hierbij aan Centrum Seksueel Geweld, Slachtofferhulp Nederland, de lokale GGD, de wijkagent, etc.

Zoek uit of de hulpinstanties voorlichtings- of informatieavonden geven over het thema. Deze kunnen ondersteunend zijn voor je organisatie.

TIP

5. Verzamel feedback en evalueer

Zorg voor een systeem om de ervaringen en tevredenheid van melders en andere betrokkenen (zoals de vertrouwenscontactpersonen) op een uniforme wijze te evalueren. Een onderwerp waarover geëvalueerd kan worden is de doorverwijzing naar hulpverlening en de ervaring hulpverlening. Hiermee kan de kwaliteit van de afhandeling van meldingen en klachten worden verbeterd en kunnen eventuele knelpunten in de samenwerking met hulpverlening worden aangepakt.

Evalueer binnen je organisatie met de melder en andere betrokkenen bijvoorbeeld aan de hand van de volgende vragen:

- Hoe was het eerste contact?
- Ben je goed op de hoogte gebracht van het hulpaanbod?
- Was vooraf duidelijk wat er ging gebeuren na je melding of klacht?
- Hoe heb je de hulp ervaren?

Zorg ervoor dat feedback toegankelijk, vertrouwelijk en gemakkelijk te gebruiken is, bijvoorbeeld door het invullen van een anonieme online vragenlijst. Dit zorgt ervoor dat betrokkenen zich vrij voelen om hun ervaringen te delen, zowel positief als negatief. Wissel kennis en ervaringen uit. Bespreek wat goed ging en wat beter kan en pas indien nodig beleid aan en draag het belang van dit proces ook goed over aan de nieuwe besturen.

Evalueer ook regelmatig de samenwerking met hulpverleningsinstanties; bijvoorbeeld twee keer per jaar. Dit zijn de instanties uit de routekaart, zoals de wijkagent of de GGD, etc.

TIP

6

OVERKOEPELENDE ACTIEPUNTEN

In het pact hebben we voor elk thema vijf actiepunten geformuleerd. Er zijn acties die relevant zijn voor meerdere thema's en zijn bedoeld voor studentenorganisaties en hun leden.

1. Wees je bewust van de rol van taal

Taal en non-verbale communicatie spelen een ontzettend belangrijke rol bij (de omgang met) seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld. Hoe we elkaar aanspreken en welke woorden we gebruiken heeft invloed op hoe de boodschap wordt ontvangen. Daarnaast spelen ook het moment, de omgeving, de situatie en wie je tegenover je hebt een rol.

In alles wat je doet is het belangrijk om hierover na te denken:

- Wat is je boodschap?
- Hoe wil je overkomen?
- Wat wil je uitstralen?
- Welke factoren spelen een rol als jij je boodschap deelt (cultuur, leeftijd, triggers etc.)?

Een vraag die je jezelf kan stellen in elke interventie die je doet of opstart is: hoe kan taal bijdragen aan de oplossing?

Zo hebben veel studentenorganisaties liederen die ze jaarlijks leren aan nieuwe leden. Regelmatig komt hierin seksueel grensoverschrijdende of seksistische taal voor. Door deze aan te passen of te schrappen draag je als organisatie bij aan het tegengaan van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Daarnaast zou je ook de taal in je interne beleid kunnen herzien zodat deze transparant, open en inclusief is.

2. Doe mee met bestaande campagnes over seksueel grensoverschrijdend gedrag

Samenwerken met lopende campagnes zal bijdragen aan het doel van dit pact; een positieve en veilige seksuele omgeving voor alle studenten. Veel informatie, kennis en netwerk is al opgedaan en daar kunnen we van leren.

De campagne 'Ben je oké?' van Rutgers sluit aan bij een aantal acties in dit pact.

Je kunt je deelname aan dit pact dus deels invullen door deel te nemen aan deze campagne. Naast deze campagne bestaan er ook campagnes als [Ask for Angela Home - Ask For Angela](#) of Have a word with yourself [Have A Word With Yourself](#), Then With Your Mates | London City Hall.

3. Ontwikkel nieuwe campagnes

Om één van de thema's uit het pact onder de aandacht te brengen (zoals het sanctiebeleid, de routekaart of gesprekskaarten voor studenten om het gesprek aan te gaan met elkaar etc.) kun je als studentenorganisatie ook nieuwe campagnes ontwikkelen. Belangrijk is om vooraf na te denken over de doelstellingen van de campagne, een projectteam te formeren en externe partijen te betrekken, met kennis over het onderwerp en communicatie/campagnes. Probeer ook de onderwijsinstellingen, de gemeente en andere studentenpartijen te betrekken, zodat jullie gezamenlijk hetzelfde geluid laten horen.

4. Benut bestaand aanbod zoals trainingen, workshops en interventietechnieken

Maak gebruik van externe teams en materialen voor het stimuleren van bewustwording, het activeren van gedragsverandering, omstanders interventies en het trainen van bestuursleden en vertrouwenspersonen. Hierbij kun je denken aan bijvoorbeeld de workshops en trainingen van [GELIJKSPEL](#), [Our Bodies Our Voice](#), de [omstandersinterventies van Fairspace](#) en de interactieve voorstelling [SAFE SPACE van Stichting Time Out](#).

5. Ontwikkel een online platform

We hebben behoefte om meer kennis en ervaringen onderling uit te wisselen en te delen. Zo blijven we in verbinding met elkaar en houden we elkaar scherp om het onderwerp op de agenda te houden. Het platform kan ook als kennisbank gebruikt worden. Voorbeelden van goede interventies, gesprekstechnieken, protocollen of tools die studentenorganisaties ondersteunen, kunnen hierop worden geplaatst. Vooraf is het belangrijk om na te denken hoe dit platform levend en actief te houden (denk aan beheerders, activerende berichten, polls en het werven van leden op het platform).

Het [Studentenwelzijn Fonds](#) is onderdeel van de zorgverzekering Studenten Goed Verzekerd, opgericht door het Interstedelijk Studenten Overleg (ISO) en de Landelijke Studenten Vakbond (LSVb). Het doel van het fonds is om het fysiek en mentaal welzijn van studenten in brede zin te verbeteren. Het Studentwelzijn Fonds financiert projecten die hieraan bijdragen.

TIP

Ook binnen het Nationaal Actieprogramma seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld wordt momenteel een campagne ontwikkeld waar je binnen je organisatie aandacht aan kunt besteden.

EEN OPROEP

aan onderwijsinstellingen en gemeenten

Om bovenstaande acties om seksueel grensoverschrijdend gedrag tegen te gaan te verstevigen en te bestendigen is ook een rol weggelegd voor onderwijsinstellingen en gemeenten.

1. We nodigen onderwijsinstellingen uit om samen met ons te ontdekken wat nodig is om studenten te stimuleren het gesprek te blijven voeren

We willen met en van elkaar leren. Hierbij vragen we het volgende:

- Ondersteuning en betrokkenheid: voor ons als studenten is het belangrijk dat we actief gesteund worden en betrokken blijven, juist wanneer zich problemen voordoen;
- Hulp en steun bij het geven van advies aan zowel melder, beschuldigde als andere betrokkenen;
- Begeleiding en training op het gebied van bewustwording, gedragsverandering en hoe om te gaan met een melding van seksueel grensoverschrijdend gedrag of seksueel geweld.
- Juridisch advies en ondersteuning bij incidenten: we missen als studenten de kennis en expertise. Begeleiding op juridisch gebied zou helpend zijn om onze leden zo goed mogelijk te ondersteunen.

2. We vragen de onderwijsinstellingen om ambassadeur te zijn van het Studentenpact

Op die manier creëren we meer draagvlak voor het pact en borgen we de aanpak. Zo hebben de koepelorganisaties vanuit het onderwijs aangegeven ambassadeur te willen zijn op dit thema. Een concrete vervolgactie is om een gezamenlijk gesprek te hebben met de leden van de koepelorganisaties, de studenten van de kerngroep en de Regeringscommissaris over hoe we acties en de rol van ambassadeurschap verder kunnen uitbouwen.

Ook gemeenten kunnen hier een belangrijke rol inspelen. Zo heeft o.a. gemeente Utrecht vanuit de aanpak straatintimidatie als pijler samenwerking met onderwijsinstellingen opgenomen. Hier worden studenten ook actief bij betrokken. In gemeente Leiden staat studentenwelzijn ook op de agenda. Daar wordt ook nauw samengewerkt met onderwijsinstellingen en studenten om de sociale veiligheid van studenten te verbeteren.

3. We roepen onderwijsinstellingen op interventies, zoals workshops en trainingen sterk aan te moedigen en dit (mede) te financieren

We raden onderwijsinstellingen aan om studentenorganisaties die aan hen verbonden zijn sterk aan te moedigen om interventies zoals workshops voor studenten en trainingen voor besturen en vertrouwenspersonen in te zetten. Idealiter verstrekken onderwijsinstellingen ook subsidie hiervoor. Een minimale symbolische bijdrage van studentenorganisaties is aan te raden om de intrinsieke motivatie vanuit studentenorganisaties te waarborgen.

4. Overweeg als onderwijsinstelling het instellen van een meldplicht voor studentenorganisaties bij seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld

Het instellen van een meldplicht kan voorkomen dat incidenten van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de doofpot belanden. Ook stelt een meldplicht onderwijsinstellingen in staat om in te grijpen wanneer het aantal of de aard van de meldingen uit de hand loopt, of wanneer de indruk ontstaat dat de organisatie de afhandeling ervan niet aan kan.

Er zijn echter ook zorgen over de meldplicht. We merken dat studenten een drempel ervaren om zich te melden, omdat zij bang zijn dat hun anonimiteit geschonden wordt wanneer zij een melding maken van seksueel grensoverschrijdend gedrag, bijvoorbeeld wanneer de organisatie zich meldt bij de onderwijsinstelling. Vertrouwen hebben in het meldproces is cruciaal.

Daarom is het van belang om vooraf eerst te onderzoeken samen met studentenorganisaties, of het instellen van een meldplicht wenselijk is. Als dit zo blijkt te zijn is het belangrijk dat door de onderwijsinstelling duidelijke kaders worden gesteld over wanneer al dan niet gemeld wordt en op welke wijze dit gebeurt. Hierbij is het belangrijk dat studenten betrokken worden bij het opstellen van deze kaders. Dit zou ook op vaste momenten geëvalueerd moeten worden om te ontdekken of dit bijdraagt aan een veiliger en open studentenleven.

CONTACTENLIJST

Schrijvers van het pact

Naam:	Gegevens:	Organisatie:
Tess Franken Diederik Bakker	lievemarkbestuur@outlook.com website Lieve Mark	Stichting 'Lieve Mark'
Marloes Lucas Luyckx Lotte Toet Giulia Hietink	info@stichtinggelijkspeel.com Website GELIJKSPEL	Stichting GELIJKSPEL
Sophie Haccou Idse Heintjes	info@virgiel.nl Website Virgiel	Vertrouwenscontact- personen Virgiel
Gohar Pogosian Madeleine Hoef- nagels	bestuur@lkvv.nl Website LKvv	Landelijke Kamer van Verenigingen
Lotte Jansen Splinter van Loon Wieb Devilee (oud-bestuur)	jansen@iso.nl vanloon@iso.nl Website Iso	Interstedelijk Studenten Overleg
Hugo Neefjes (oud-bestuur) Lotte Prins	info@njr.nl / Lotteprins@njr.nl website NJR	Nationale Jeugdraad
Renske Woudstra Shivan Meijs (oud-bestuur) Elisa Weehuizen	renske@lsvb.nl / voorzitter@lsvb.nl / elisa@lsvb.nl lsvb@lsvb.nl website LSVB	Landelijke Studentenvakbond

CONTACTENLIJST

Professionals

Naam:	Gegevens:	Organisatie:
Stichting GELIJKSPEL	E-mail: info@stichtinggelijkspel.com Website: www.gelijkspel.org Instagram: @gelijkspelofficial	Workshops (voor en door studenten) - bewustwording en bespreekbaarheid van seksuele omgang in het studentenleven Trainingen voor besturen en commissies van studentenorganisaties gericht op hun rol als bestuurder en het creëren van beleid rondom seksuele veiligheid (beschikbaar vanaf begin 2024)
Stichting Time Out	e-mail: info@timeoutlab.nu Website: https://www.timeoutcafe.nu/	Theatervoorstelling Safe Space
Fairspace	Contact: Fairspace Website: https://fairspace.co/nl/	Omstandertrainingen
Our Body Our Voice	Contact: ourbodies.ourvoice@gmail.com Website: https://www.ourbodies-our-voice.com/	
Metoo coaching	Praten Over Seksueel Geweld MeToo Coaching, Training en Advies Amsterdam (metoo-etiquette.com)	Gesprekstips
Rutgers	Ben je oké? (benjeoke.nl)	Toolkit Ben je oké
Let's talk about yes campagne	Let's talk about Yes: publiekscampagne van Amnesty International	Amnesty voert campagne om ervoor te zorgen dat het verkrachtingsdelict in de strafwet wordt gewijzigd zodat niet langer dwang centraal staat maar het ontbreken van wederzijdse instemming (consent).
Studentenwelzijn Fonds	Stichting Zorgverzekering ISO/LSVb (studentenwelzijnfonds.nl)	Financiering studentenprojecten

EXTRA INFORMATIE

Titel:

Link:

Handreiking Meldingen seksueel grensoverschrijdend gedrag op werkvloer	Handreiking Meldingen van seksueel grensoverschrijdend gedrag op de werkvloer Publicatie
TNO Wegwijzer Vertrouwenspersonen	Wegwijzer-Vertrouwenspersoon.pdf (betarmetarbo.nl)
Toolkit Rutgers	Hier is het oké - Toolkit (benjeoke.nl)
Bewustwordingscampagne UvA	https://www.uva.nl/campagne/oog-voorelkaar.html
Wegwijzer studenten ongewenst gedrag UvA	Hulp bij ongewenst gedrag - student.uva.nl
Best practices in Peer to Peer educatie bij het geven van voorlichting over seksuele gezondheid	Microsoft Word - Advies Dance4Life.docx (studentweetraad.nl)
Nieuwe wet seksuele misdrijven	https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/03/08/nieuwe-wet-biedt-betere-bescherming-tegen-seksueel-geweld
Filmpje "Zo simpel als thee" - Slachtofferhulp Nederland	Toestemming: zo simpel als thee - YouTube[1160047460]
Artikel Vice: Wat betekent het grijze gebied bij seksuele intimidatie nou eigenlijk?	Wat betekent het grijze gebied bij seksuele intimidatie nou eigenlijk? (vice.com)